

Reakcia na materiál Miloš Krekovič: *Kde sú slovenskí ateisti*. Príloha SME 25. 10. 2012, TV OKO, č. 43/2012, s. 10–13

K uvedenému článku o ateistoch je okrem iných materiálov pripojená aj fotografia mladého hvezdára Milana Rastislava Štefánika s týmto hlboko „zasväteným“ textom: „*Len málo ľudí vie, že Milan Rastislav Štefánik bol silný ateista. Vieru v Boha z neho vyhnal bigotný otec a štúdiá v Prahe.*“ Nuž, bol by to naozaj čudný farár, ktorý by vyhánal vieru z iných veriacich a v tomto prípade dokonca zo svojho vlastného syna! Celá vec by naozaj nestála za pozornosť, keby to nebol ďalší rukolapný dôkaz o škodách, aké niekedy spôsobuje v širokej verejnosti povrchná a chaotická publicistika dnešných čias.

Je nepochybne veľmi odvážne tvrdiť o človeku, ktorý bol od malička vychovávaný v silnej viere ako evanjelik a.v.aj vo vlastnej rodine, v ktorej prevládali dobré a úprimné vzťahy, a ktorého jedným z hlavných hesiel neskôr bolo: „*Veriť, milovať, pracovať*“, že bol silný ateista, ak na prvé miesto dal práve slovo **veriť** (zdôraznil F.V.).Nielen, že je takéto tvrdenie čudné, nezodpovedá ani historickej pravde a veľmi podstatne skresľuje osobnosť Štefánika, pretože, aj keď bol Štefánik prírodovedcom, astronómom, zachoval si po celý život silnú vieru. Iste, boli aj u neho v čase vysokoškolských štúdií chvíle pochybností, váhania a neistoty tak, ako to býva u väčšiny premýšľajúcich študentov či mladých ľudí vo všeobecnosti, ale že by sa bol stal ateistom, na to nie sú žiadne dôkazy. Aj neskôr, počas jeho pôsobenia medzi československými legionármi v Rusku bol jedným z hlavných motívov pre Štefánikov rozhodný negatívny postoj k boľševizmu okrem ich celkového marxistického svetonázoru práve aj ich ateizmus.

Takisto, ak sa v texte hovorí o tom, že Štefánikov údajne bigotný otec (neviem o aké pramene sa takýto názor na farára Pavla Štefánika opiera) a štúdiá v Prahe z neho vyhnali vieru, možno o tom pochybovať. Štefánikov otec bol evanjelický a. v. farár a ako taký bol iste prísny, ale ak by bol naozaj bigotný, to by bolo potrebné dokázať relevantnými spoľahlivými dokumentmi. Tak isto pokiaľ ide o štúdiá v Prahe, je známe, že v tých rokoch bol Štefánik okrem svojich učiteľov v odbore prírodných vied, silne ovplyvnený predovšetkým profesorom filozofie a sociológie na českej Karlovej univerzite v Prahe, Tomášom Garrigue Masarykom, ktorý bol po celý život silne veriacim človekom, aj keď prestúpil z katolíckej viery k protestantizmu. Masaryk iste svojich študentov nevedol k ateizmu, naopak, zdôrazňoval skutočný, zvnútornený pomer každého človeka k Bohu a viere. Masaryk len odsudzoval niektoré praktiky vtedajšej cirkevnej hierarchie a Vatikánu, týchto opôr reakcie, aristokracie a rakúsko-uhorskej monarchie a práve preto sa o ňom tvrdilo a niekedy ešte aj dnes tvrdí, že bol protinábožensky zameraný resp. bol ateista. Naopak, práve aj v silnej viere videl Masaryk jeden z prostriedkov, ako predchádzať rozširujúcej sa samovražednosti vtedajšej „modernej doby“. Za jednu z najvýznamnejších príčin tohto negatívneho javu považoval Masaryk – ak pominieme príčiny medicínske (nevyliciteľné nemoci, psychické ochorenia a podobne) alebo príčiny sociálne (nezamestnanosť a biedu) stratu náboženskej viery u svojich súčasníkov a potom „titanizmus“, velikášstvo, ku ktorému malo vtedy a má aj dnes sklón mnoho ľudí.

Štefánik ako pražský študent aktívne pracoval aj v spolku Detvan, ktorý nebol žiadnym spolkom ateistov, a spolupracoval s hlasistami, medzi ktorými boli aj silní veriaci – katolíci – Pavel Blaho, Vavro Šrobár, Anton Štefánek a ďalší. Štefánik sa po celý život hlásil aj k Šrobárovi nielen ako k priateľovi, ale aj ako k učiteľovi, takže sotva možno predpokladať, že by sa popri katolíkovi Šrobárovi jeho ideový žiak Štefánik, aj keď on bol evanjelikom, stal ateistom! Štefánikov list Šrobárovi napísaný na Košariskách 25. augusta 1903 je úprimným vyznaním staršiemu kamarátovi a ocenením toho, čo Šrobár pre Štefánika ako jeho ideový vodca znamenal: „*Košariská 25. augusta 1903. Drahý môj Vavro! ...Ver mi braček, zo srdca mi to ide, keď Ti vravím, že Tvoj dom, poťažne Ty sám si mi najmilší a najbližší z celého regimentu 'kamarátov'. Z čiastky si to viem aj odôvodniť. Hľa. Ty si bol prvým, ktorý v pohyb vírivý uviedol pramlhovinu staronárodných a primitívnych mojich ideálov a tak uvrhol ma vo večný neklid, rozpor, úzkosť – zároveň však stal si sa indirektnou príčinou a podnetom môjho pokroku. Bol si mi vzorom v každom ohľade, slovám Tvojim som dychtively načúval, skutky Tvoje nekriticky schvaľoval – ľnul som k Tebe s celou svojou mladíckou dušou. A nie len ja! Žiaľ, opustil si nás skoro, prv než bys bol dochoval dorost. Odchodom Tvojím uvoľnené boli putá, v nichž nachádzal sa duch nás ostatných*“.¹

Ostatne aj manifest hlasistov „*Naše snahy*“ uverejnený v prvom čísle Hlasu v roku 1898 Šrobár končí vetou: „*Končíme srdečnou prosbou, aby práci našej pomáhal Bôh*.“² A napriek tomu, boli hlasisti najmä z politických príčin svojimi protivníkmi často pranierovaní ako tzv. pokrokári, neznabohovia či ateisti... Ktovie, či práve tu nekorení aj hlboko mylný názor na Štefánika, že bol silný ateista?

Štefánik sa ako pražský študent dostal aj do krátkodobého sporu s otcom, keď opustil svoje štúdiá na technike a začal sa venovať astronómii, ale táto dočasná kríza bola ako zo strany syna, tak aj zo strany otca prekonaná. Svedčia o tom neskoršie dobré vzťahy medzi synom Milanom a jeho otcom, otcova účasť na Štefánikovej promócií v Prahe a aj korešpondencia, zachovaná v Slovenskom národnom archíve v Bratislave. Štefánikov otec svojho syna oslovoval až nežne slovom „Miminko“. Napríklad k listu matky Milana R. Štefánika Albertíny synovi z 20. júla 1907, v ktorom mu matka okrem iného píše: „*Milanenko dušička naša dobrá draha! Keď tak dlho ništ od Teba neišlo, žiadna správa, vždy som hovorila: není dobre s Milanom – tak s určitosťou som mohla tvrdiť, že si nezdraví a zas som sa presvedčila, že ma moje srdce neklame...*“ otec pripísal tento dovetok: „*Miminko, synáček môj drahý. Nechaj všetku prácu na strane a prindi čím skorej domu si vypočinúť na pár týždňov. Bozkáva Ťa mnoho raz tvoj otec*.“³ Ak by bol syn Milan naozaj ateistom, ťažko by mu jeho otec - farár, písal takýmto štýlom!

Tiež je dobre známe (žiaľ, autorovi materiálu v OKU asi nie), že Štefánik, hoci evanjelik, ako prvý z československých vedúcich predstaviteľov začal styky s Vatikánom. Je naozaj

¹V. ŠROBÁR.*Moja spolupráca s Milanom Štefánikom*. In: Štefan OSUSKÝ–Bohdan PAVLŮ, (red.) *Štefánik, kniha prvá: spomienky a postrehy*. Praha : L. Mazáč, 1938, s. 74–76.

²O programovom vymedzení náplne časopisu Hlas informuje Šrobár vo svojom úvodnom článku *Našesnahy* uverejnenom v jeho prvom čísle. Hlas. Mesačník pre literatúru, politiku a otázku sociálnu, roč. I, č. 1 z 1. 7. 1898, s. 1–6.

³Slovenský národný archív v Bratislave, fond Milan Rastislav Štefánik, denníky a korešpondencia, škatuľa č. 3. List je v pôvodnom pravopise.

absurdné si myslieť, že hociktorý oficiálny (ale aj neoficiálny!) predstaviteľ Vatikánu by bol vtedy, v období prvej svetovej vojny, rokoval s nejakým „ateistom“!⁴

Materiál v OKU, bohužiaľ, ukazuje, že aj keď sme v dejinách nemali veľkých a významných osobností nazvyš, nepoznáme ani len základné veci o nich a ľudia, ktorí majú prístup do médií, namiesto toho, aby sa oboznámili s ich životom a základnými dokumentmi, vypovedajúcimi o ich myšlienkovom svete, snahách a ideáloch, ich živote a diele, šíria o nich úplné bludy.

F. Vrábel, október 2012

⁴ Laco NOVOMESKÝ, *Pri pomníku známeho vojaka*. In: *Publicistika zväzok IV, 1938–1944, Slávnosť istoty, Výber zo statí a príspevkov o kultúre aumení 1938 – 1944*. Bratislava : Nakladateľstvo EPOCHA, 1970, s. 163–165. Vyšlo pôvodne: In: *Elán IX (1938–1939)*, č. 4, december 1938, 3–4. Novomeský uverejnil článok pod pseudonymom Pavel Havran.